

V. Závěr

Tématem této práce je vztah smluvní pokuty a náhrady škody podle ObchZ. Výše bylo tedy postupně pojednáno o (i) smluvní pokutě, o (ii) náhradě škody a (iii) vztahu těchto dvou institutů. Bylo zmíněno jejich zakotvení v platném právním řádu i jejich úprava, se kterou počítá Návrh.

Smluvní pokuta je zajišťovacím instrumentem, avšak jak plyne mimo jiné z kapitoly Funkce smluvní pokuty, její rozsah je širší. Zvláště v obchodních vztazích je smluvní pokuta často užívána. Je to nástroj flexibilní a pohodlnost jejího užití podtrhuje i převážná dispozitivnost zákonných ustanovení. Pokutu je nutno výslovně sjednat, nevzniká v žádném případě na základě zákona. Určitou nevýhodu může představovat to, že je zpravidla placena v penězích, a tedy nezanedbatelnou roli zde hraje solventnost dlužníka. Oproti náhradě škody je zde výhoda, že věřitel nemusí prokazovat vzniklou škodu, jelikož jí nárok na smluvní pokutu není podmíněn.

Náhrada škody je uplatňována v případě porušení povinnosti, a to jak smluvní, tak i mimosmluvní (vyplývající ze zákona).¹²⁵ Na rozdíl od úpravy dle ObčZ není vyžadováno zavinění. Vždy však musí věřitel prokázat příčinnou souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem škody. Na rozdíl od smluvní pokuty může být náhrada škody uplatňována, aniž by ji smluvní strany jakkoli modifikovaly ve své smlouvě. Není potřeba si ji sjednat (tak jako pokutu).

Co se týče vztahu obou institutů, je třeba dojít k následujícímu závěru. S ohledem na ustanovení § 544 odst. 2 ObčZ musíme uzavřít, že o souběhu nároku na smluvní pokutu a na náhradu škody můžeme hovořit pouze za situace, kdy se na této variantě smluvní strany dohodly. Jako příklad možného ujednání jsem uvedl: "Sjednáním smluvní pokuty ani jejím

---

¹²⁵ Komentář, s. 1106

uhrazením není dotčeno právo na náhradu škody v celém jejím rozsahu", i když ani jiná stylizace není a priori vyloučena.

Na tomto se nezmění nic ani v okamžiku, kdy bude v České republice přijata rekodifikace soukromého práva. Důvodem toho je, že Návrh v § 1778 počítá s totožnou konstrukcí, která bude (stejně jako dnes) dispozitivní.

Smluvní pokuta a náhrada škody se prolínají také v otázce (ne)přípustnosti limitace náhrady škody. O této problematice bylo pojednáno u náhrady škody samotné a jednak v závěrečné srovnávací kapitole. Nelze přehlédnout, že konstrukce, kdy sjednaná pokuta ze zákona, byť dispozitivně, vylučuje náhradu škody, slouží ve svém důsledku zároveň jako limitace náhrady škody. Bylo také zmíněno riziko sjednání nepřiměřeně nízké smluvní pokuty a neplatnost takového ujednání pro obcházení zákona.

Úvahy de lege ferenda mi v této fázi přijdou poněkud nadbytečné. Je to z toho důvodu, že je plánováno přijetí Návrh, tedy rekodifikace soukromého práva. Jak bylo detailně popsáno, ustanovení stran smluvní pokuty se příliš nezmění. Na rozdíl od dnešního stavu však již bude lhostejné, zda se právní vztah řídí ObčZ či ObchZ, když Návrh bude pro oba typy právních vztahů. Výhodu Návrhu, co se legislativního zakotvení smluvní pokuty týče, můžeme spatřovat v tom, že některé sporné otázky budou dány přímo ex lege. Nebude tedy již třeba, aby se nejasnými aspekty zabývala teorie a soudy. Jako zástupce takového vyjasnění bych vybral dva konkrétní případy. Tím prvním je, že Návrh počítá i se smluvní pokutou, jejíž plnění (explicitně řečeno) nemusí být pouze peněžité; výslovně se stanoví, že moderační právo může být uplatněno pouze na žádost dlužníka. Na druhou stranu však s přibývajícím aplikací tohoto institutu jistě časem vyvstanou některé otázky, jež v současné době nejsou řešeny vůbec.

Ohledně vztahu smluvní pokuty a náhrady škody bude platit, že pokuta zůstane stále paušalizovanou náhradou škody v tom směru, že i Návrh přebírá současně platnou právní úpravu, kdy § 1778 stanoví, že byla-li sjednána smluvní pokuta, nemá věřitel právo na náhradu škody, jež vznikne porušením povinnosti, kterou pokuta zajišťuje. Z pohledu nosného tématu mé práce se ani přijetím Návrhu nedají předpokládat významné změny v praxi, když úprava zůstává v zásadě totožná.